

Seadus ja Kohus.

Õigusteadline ajakiri.

Tegelik toimetaja **M. Pung.**

Kirjade adress: С.-Петербургъ, Мѣшанская ул. № 4, кв. 7.

№ 4.

Aprill 1909 a.

№ 4.

Kui kangele ulatab Eestimaa mõisniku õigus renditalu metsade üle?

Praegu seletavad kohtud, ja on ka tegelikult kindlaks korraks muutunud, et kõik mets, mis renditalu maa peal kasvab, täiesti maaomaniku — mõisniku — tarvitada ja tema ülewaatuse all peab olema. Si juhutu sugugi harwa ka seda, et rentnik, kes ise mõned puud suureks kasvatanud, kui ta neist mõne oma tarvituseks maha rainub, mõisa metsa omavolilise raumise pärast kohtu alla antakse ja ka süüdlaseks mõistetakse. Talurahwa õigusetunnet haavab niisugune kord sügawalt, kuid rentnikud on sunnitud sellega leppima, olla ju niisugune seadus olemas, mis seda nii korraldab: On siin tõesti niisugune seadus olemas, et mets, mis talupoeg selle maa peal kasvatanud, mille tarvitamise eest ta mõisale renti on maksnud, ikkagi mõisa omanduseks peab jääma?

Mõisnikud põhjendavad, efiteks, oma õigust rendimaa metsa kohta Eestimaa Talurahwa seaduse § 50 peale, mis sõnasõnalt järgmine on:

„Metsaga kaetud ja mõisamaast taludele eraldatud heina- ja karjamaade kohta määratakse:

1., seal, kus võimalik on rendimaa vastu wahetuseks metsast lagedaid heina- ja karja-maid anda, ilma et mõisale mõi talupoegadele sellest kahju sünniks, peab Reguleerimise Komisjon just niisugust wahetust nõudma.

2., kus aga mõisal mõimalik ei ole niisuguse vahetuse puhul metsast lagedaid maid rendimaaks vastu anda, seal jääb mets, mis heina- ja karja-maal kasvab, mõisa tarvitada ja ülewaatuse alla..." (Paragrahvi lõpp ei ole enam tähtis.)

Et selle seaduse siisult aru saada, tuleb kõige pealt selgeks teha, mis suguste teiste määrustega tema ühenduses on. Tema eelseisaw § 49 räägib sellest, kudas mõisa- ja rendimaade vahetamist tuleb kinnitada, ühtlasi juhatab aga see paragrahv § 37 peale, ja viimane räägib sellest, et kolme aasta jooksul pärast mõisa- ja rendi-maa vahetegemist (regulerimist) lubatud on mõisadel rendimaad mõisamaa vastu ümberwahetada. Kui meie kõik selle § 50 ühendusesse seame, milles ka mõisa- ja rendi-maa vahetamiseft kõne on, siis selgub, et seaduseandja mõisale täieliku tarvitamise õiguse ainult nende metsade kohta jätab, mis mõisa enese hoolele endise mõisamaa peal on suureks kasvatatud ja mis vahetamise teel rendi-maa külge heina- või karjamaaks on liidetud.

Kui meie seda filmas peame, et Gest. talur. seaduse kuulutamise päewast, see on 5. juulist 1856. a. kümne aasta jooksul Gestimaal kõikides mõisates rendi- ja mõisamaa pidi ära lahutatama, ja et § 37 põhjal mõisa- ja talumaid mõis ainult kolme aasta jooksul peale selle tähtaja üksteise vastu wahetada, siis leiame, et mõisatel ainult õigus nende rendimaadel kasvawate metsade kohta võib olla, mis kõige hiljem 5. juuliks 1869. a. (5. juul. 1856 + 10 a. + 3 a.) vahetuse teel renditalude kätte on läinud. Ja sel ajal rendimaa külge liidetud metsaheina- või -karjamaad pididwad igatahes juba siis niisuguste puudtega kaetud olema, mille kogu metsaks võiks nimetada, tähendab sel ajal kaswanud mõsastik, mis juba rentnikud pärast metsaks lasknud kasvada, ei käi mitte § 50 määruste alla. Nii on selle wahekorra mõisa ja rentnikude wahel Gestimaa talurahwa seadus 1856 a. ära määratud.

Teise kuuju omandab see wahekorid juba 23 jaan. 1859 a. antud Gestimaa talurahwa seaduse Täiendawate määruste järel. Siis seati G. t. f. § 50 asemele järgmine määrus:

„Metsaga kaetud ja mõisamaast taludele eraldatud heina- ja karja-maade kohta määratakse, et metsad, mis renditalude heina- ja karja-mail kasvab, mõisniku tarvitada ja ülewaatuse alla jääwad.“

Siin ei ole juba sugugi enam maa-de wahetuft nimetatud. Selle laialisema määruse peale ongi meil senini mõisate õigus iga ren-

dimaal kasvatatud puu kohta ennaft toetanud. Nähtawaste on see alus mõisnikkudel oma õiguse kaitsmiseks küllalt kindel, kuid ainult nähtawasti.

Meie peame siin juba 1859 a. antud Täiendawate määruste ajalugu filmas pidama. Need määrused, mis maapäew pärast suuri talupoegade rahutusi pidi selleks wälja töötama, et talupoegasti rahustada, oliwad nii mitmeski asjas oma siisu järele talupoegadele palju kitsamad, kui 1856 a. seadus ise. Seda näeme ka metsa-õiguse asjas. Peterburis leidsiwad need määrused ainult selle kitsendusega kinnitamist, et nad ajutised on, nimelt pidi nendega ainult 3 aasta peale katsed tehtama, ja alles pärast seda, see on 1862 a. pidi kohalik kindralkuberner nende kohta põhjendatud arwamise walitsusele ära andma. Kindralkuberner wabandas aga ennaft, et tal seda wõimata olla nii lühikeste aja jooksul teha, sellepärast pikendati nende Määruste maksuse aeg weel 6 aasta peale, nii siis 1868. aasta 7. aprillini (II Täielik Wenetiigi seaduste kogu nr. 38142). Et aga pärast seda tähtaega neid Täiendawaid määrusi enam edasi ei kinnitatud, siis on nad, kui ajutine seadus, oma maksuse kaotanud.

Küüda tuleb, kas pärast 1859 a. määruste maksuse lõppemist (1868 a.) jällegi kõik need 1856 a. E. talur. seaduse paragrahwid, mis määruste eest taganema pidiwad, jällegi oma endises kujus maksmata hakkasiwad, muude hulgas ka, kas § 50 jälle endisel kujul seaduse jõuu tagasi sai. Kui üks seadus mõne uuema seaduse poolt muudetud on, siis ei omanda ta wiimase seaduse ärakustumise tagajärjel iseenesest mitte endist maksust uuesti, waid selleks on uut seadusandlist tegu tarwis. Nii ei maksa ka 1856 a. E. t. seaduse § 50 enam oma endises kujus, ja tal ei oleks peale nende korralduste, mis 1868 aastani rendi- ja mõisa-maa piiritamises maksiwad, ka mingisugust siisu enam olnud.

Meie jõuame nii siis otsusele, et 1856 a. Gestimaa talurahwa seadus, ega ka 1859 a. Täiendawad määrused enam mingisugust põhjust selleks ei jäta, et Gestimaa mõisad wõiksiwad rendimaal kaswawat metsa omaks pidada. Ja kuigi peaks tahtama seletada, et 1856 a. E. t. seaduse § 50 endisesse jõuusse on astunud, siis oleks ka selle seaduse järel mõisatel õigus ainult niisuguse metsa kohta, mis nad ise mõisamaal suureks kaswatanud, ja mis nad kõige hiljem 1869 a. wahetamise teel rendimaa külge on liitnud. Kõik muu rendimaal kaswaw mets peab aga täiesti rentnikul wabalt tarwitada olema.

Oleks soomitaw, et mõni õigusteadlane umbes sel teel püüaks sellele Gestimaa mõisate „õigusele“ õige kohta kätte näidata. xy.

4. märtsi 1906 a. nkaas ajutistest määrustest koosolekute kohta.

(Järg ja lõpp.)

16) Ettevalmistawad koosolekud Riigivolikogu jaadikute wali-mise otstarbeks (Kõigekõrgem ukaas 16. detsembrist 1905 a., XII jägu, §§ 1—6; Seadl. Kogu, § 1973) wõiwad poliitsei poolt ainult neil kordadel lõpetatud saada, mis käesolewate määruste § 12 ära on tähendatud.

17) Kokkutulekuid (съѣзды), nende hulgas ka teatawa seisuse wõi ametis olewate liigete koosolekuid, kui nende kokkutulekute kokkukutsu-mise kord ja wiis seaduse poolt määratud wõi Kõigekõrgemalt kinni-tatud põhjuskirjas ette äranähtud ei ole, lubab Sisemiste asjade minis-ter, milleks tarwilistel kordadel sellekohaste ministrite wõi üksikute ofade ülemwalititsejate nõuusolemist waja läheb, ning selle tingimisega, et kokkutulekute awalised koosolekud käesolewaid määrusi filmas peaksiwad.

18) Kaebtused ametnikkude seadluste ja tegewuse kohta, mis awaliste koosolekute keelamise ja kinnipanemise kohta käiwad, antakse üleüldise korra järele. Kui need kaebtused sellesama ametniku kätte antakse, kelle tegewuse peale kaebatakse, siis saawad need kaebtused ülemusele saadetud mitte hiljemalt kui kolme päewa jooksul pärast nende siseseandmist ning ühes tarwilise seletusega; kui aga kaebtus otsekohe ülemusele on antud, siis peawad seletused nende tegude kohta, mille üle kaebtus on tõstetud, niisamuti kolme päewa jooksul ära saama saadetud, sellest ajast arwatud, kui neid seletust nõuti. Nende kaebtuste läbiwaatamine toimetatakse ilma kõige wiivitamiseta.

19) Kes awalise koosoleku toimepanemises wõi awamises süüdi on, ilma et selleks tarwiline teadaandmine on tehtud, ehk kes koos-oleku toime paneb wõi awab, milleks teatawalt luba ei ole ehk mis keelatud on, niisamuti ka seadusliselt kokkukutsutud koosoleku toime-panijad, korrapidajad ehk juhataja, kui nad selles süüdi on, et nad neid kohuseid, mis käesolewad määrused nende peale panewad, mitte ei täida, saawad nuheldud, kui nad mitte mõne muu rängema karis-

tuse alla nende poolt tehtud süüteo eest ei lange, arestiga mitte rohkem kui kolme kuuni ehk rahatrahwiga mitte enam kui kolme saja rublani.

Sellesama karistuse alla langewad: a) isikud, kes sõjariistus awalisele koosolekule ilmuvad, kui neile sõjariistade kandmine seaduse poolt mitte lubatud ei ole ja b) need, kes awalisel koosolekul oma toimetusi mitte ära ei lõpeta pärast seda, kui koosolek teadawalt lõpetatuks on kuulutatud.

20) Kes süüdi on, et ta awalistest koosolekuteist osa wõtab, mis teadawalt ilma sellekohase teadaandmiseta kokku on kutsutud ehk mis teadawalt lubatud ei ole ehk keelatud on, niisamuti ka need, kes olgugi, et nad seadusliselt kokkukutsutud koosolekust osa wõtawad, aga kui nad arupidamise ajal oma seadusewastaliste tegudega wõi kõnedega põhjust koosoleku lõpetamiseks andsiwad, saawad rüheldud, kui nad mitte mõne muu rängema karistuse alla nende poolt tehtud süüteo eest ei lange, arestiga mitte rohkem kui ühe kuuni ehk rahatrahwiga mitte enam kui saja rublani.

21) Käesolewate määruste rikkumised (§§ 19 ja 20) käiwad rahukohtunikkuude läbiwaatamise alla, neis kohtades aga, kus maakonna-ülemate kohta käidaw seadus maksuma on pandud — ringkonna-kohtu kreisi-liigete harutamise alla.

IV. Awaliste koosolekute kohta käidawaid määrusi (selle ukaasi III jägu) mitte maksuma panna: 1) nende koosolekute kohta, mis walitjuse-kohtade ja isikute seadlusel toime saawad pandud; 2) ettewalmistawate koosolekute kohta, mida Riigivolikogu walijate walimiseks toime pandakse (Kõigekõrgem ukaas 11. detsembrist 1905 a., XII jägu, §§ 1—6; Seadl. Kogu, § 1973); 3) usuliste ja palwepidamise koosolekute kohta, ning 4) kõiksuguste matuse-rongide, ristikäikude ja teiste usuliste rongikäikude kohta, mis harilise korra järele sünniwad ja millede kohast ja ajast pea- ja teistes linnades kohalisele politsei-walitjusele teada antakse.

V. Ettewalmistawate koosolekute kohta, mis kinnistes ruumides walijate poolt toime saawad pandud, et isikute üle nõuu pidada, keda wäärt oleks Riigivolikogu walijameesteks walida (Kõigekõrgem ukaas 11. detsembrist 1905 a., XII jägu, §§ 1—5, Seadl. Kogu § 1973) neid määrusi mitte maksuma panna, mis awaliste koosolekute ärakeelamise kohta käiwad (selle ukaasi III jägu, § 7).

Eelnõudelise-tähtajaeelse wabastamise seadus.

(Законъ объ условномъ досрочномъ освобожденіи).

I. Makswate seaduste muuteks, täienduseks ja nende asemel hakkawad järgmised määrused eelnõudelise-tähtajaeelse wabastamise kohta maksuma.

1. Wangikotta, parandawasse aresti-osakonda wõi parandusmajasse istuma mõistetud wangid wõiwad eelnõudelisel wabaks saada, kui nad wähemalt kolmneljandikku oma nuhtluseajast on ära istunud, mis aga mitte vähem ei pea kestnud olema, kui kuus kuud, mille hulka seda aega ei arwata, mis enne nuhtlust wahi all on kinni oldud.

2. Eelnõudelise-tähtajaeelse wabastamise osalisteks wõiwad ainult need wangid saada, kes wangis istumise ajal ennaft nii on ülespidanud, et sellest nende korraliku elu kohta pärast wabanemist järeldada wõib.

3. Eelnõudelise-tähtajaeelse wabastamise osalisteks ei wõi olla: 1) hobusewargad ja 2) need wangid, kes pärast wabaduse kitsendamise nuhtluse lõppu, seaduse järele Jakutski maakonda wõi sunniasumisele saadetakse.

4. Tähtajaeelselt wabastatud wangi kohaliku politsei ülewaa-tuse alla andmise käskude ja nende eeskirjade, mille järel wabasta-tud wangil eluaseme walik ja muutmine kitsendatud on, tähtjaid hakkawad wangi wabastamise-päewast peale.

5. Eelnõudelise-tähtajaeelse wabastamise küsimuse algatuse õigus on prokuröri ülewaatuse liikmetel, wangikoja ülemal, wangikodade eest hoolitsemise selfi komiteede ja osakondade direktoritel, naisdirektoritel ja liikmetel (Peterburis ja Moskwas — wangikodade heatege-watel komiteedel), kohalikkude patronadi-selfide liikmetel ja wangi-kodade waimulikududel ja arstidel.

6. Tähtajaeelse wabastamise küsimust wõib ka juba enne seda algada, kui wang weel kolmneljandikku oma nuhtluseajast ei ole ära istunud, kuid wabastamine ise ei tohi ometigi enne sündida, kui § 1 määratud tähtajal.

7. Sel nõudelise-tähtajaeelse wabastamise küsimuse lõpulikult otsustamise annab wangikoja ülem igal algatusel iseäralise nõukogu otsustada, mille eesistujaks on keegi rahukohtunik, kes rahukohtukogu või ringkonnakohtu poolt selleks määratud, või ringkonnakohtu kreisliige neis kohtades, kus semski-ülemate asutused tegewad on; iseäralise nõukogu istumisest wõtawad osa üks prokuröri ülemaatuse ehitaja, kubermangu wangikojade inspektor või tema abiline (seal, kus need ametid olemas on), politseimeister või kreisi isprawnik või muu sellekohane ametnik või nende abiline, wangikoja ülem või tema abiline, wangikodade eest hoolitsewa seltsi kohaliku komitee või osakonna kaks direktori või naisdirektori nende asutuste walikul (Peterburis ja Moskwas — wangikodade heategewate komiteede walitjaste walitud kaks direktori või naisdirektori), ja seal, kus patronadi-seltsid on asutatud, ka kaks eeltähendatud seltside asemikku seltsi juhatuse walikul; peale selle weel wangikoja teenistuses olewad: waimulik, kelle usutunnistuse poolehoidja wabastataw wang on, arst, kes wangi terwise üle on walwanud või teda arstinud ja isik, kes wangisid lugema õpetab. Iseäralise nõukogu seaduslikeks koosseisjaks on tarwis, et temast osa wõtaksiwad: eesistuja, või tema abiline, wangikodade eest hoolitsewa seltsi kohaliku komitee või osakonna direktor või naisdirektor (Peterburis ja Moskwas — wangikodade heategewate komiteede direktor või naisdirektor) või üks kohaliku patronadi-seltsi asemik.

8. Sel nõudelise-tähtajaeelse wabastamise küsimuse kohta tehtakse nõukogus otsus healte enamusega; healte tasakaalu korral otsustab eesistuja heal.

9. Nõukogu otsus tähendatakse ühes täieliku põhjendusega, miks wangi arwatakse tähtajaeelselt wabastada või mitte wabastada wõiwat; iseäralisesse lauakirja (protokolli). Igaüks nõukogu-liige, kes eriarwamisele on jäänud, wõib seda oma eriarwamist kirjaltikult jisse anda, et ta lauakirja juurde lisataks.

10. Tähtajaeelse wabastamise palwet wõib ainult siis korrata, kui esimese eitawa otsuse tegemise päewast vähemalt kolm kuud on mööda läinud.

11. Iseäralise nõukogu otsus, mille järel lubatakse wangi tähtajaeelselt wabastada antakse wangile enesele wangikoja ülema poolt juba järgmisel päewal selle hoiatuslega teada, et ta ainult siis wabastatakse, kui selle otsuse kohus ära kinnitab. Wangikoja ülem teeb sel

puhul wangile ettepaneku, kirjalikku kohustust anda, et ta kõiki neid eesnõudeid, millega ta wabandust kitsendatakse, täita lubab, ja et ta oma eluaseme, mis ta enesele wabastamise puhul walida lubab, juba kohe teada annaks.

12. Iseäralise nõukogu otsuse, milles wangi wabastamist soowitatakse, saadab wangikoja ülem mitte hiljemalt kui järgmisel päewal pärast § 11 tähendatud kohustuse andmist, kõigi eriarwamistega, kui need lauakirja juurde on lisatud, ja wabastatava wangi kohta käiwate ametlikkude paberitega ja muude teadetega selle ringkonnakohtu prokuröri kaudu, kus wang oma nuhtlust täidab, ringkonnakohtuse kinnitamiseks.

13. Ringkonnakohtus wõtab prokuröri ettepanekul eelnõudelise-tähtajaeelse wabastamise küsimuse järgmisel äripäewal oma korraldawas koosolekus arutamise alla. Tarbekorral on kohtul õigus täiendada teateid asja üle nõuda ja oma koosolekule seletuseandmiseks kas kohtu asupaigas olewaid wangikoja ülemat wõi teisi iseäralise nõukogu liikmeid kutsuda. Iseäralise nõukogu otsuse kinnituse puhul määrab kohus tähtajaeelselt wabastatud wangile eluaseme. Kohtu otsused, mis eelnõudelise-tähtajaeelse wabastamise asjus tehtud, ei ole edasikaebatawad ja nad täidetakse, üleüldisel alusel, kohe.

14. Wangikoja ülem, kellele kohtu poolt mõnda wangi tähtajaeelselt wabastada lubaw otsus kätte on saadetud, täidab seda otsust õõ-päewa jooksul; on aga kohus niisuguse otsuse enne temale kätte saanud, kui wang weel kolme neljandikku oma karistusest ei ole ära istunud, siis täidab wangiülem seda otsust ainult sel päewal, millal § 1 määratud tähtaeg on kätte jõudnud. Niisugustel juhtumistel, kui wangikoja ülem midagi teada on saanud, mis tähtajaeelset wabastamist wõiks takistada, mis aga kohus otsusetelemise puhul mitte ei teadnud, ei jäta wangikoja ülem küll mitte kohtu poolt saadud wabastamise eeskirja täitmata, kuid ta annab neist takistustest kohe prokurörile teada, et wiimane wõiks kohtule ettepanekut teha, wabakslubamise otsust uuesti läbi waadata.

15. Kuni kohtu poolt mõistetud nuhtluse tähtaja lõpuni antakse eelnõudelisel wabastatud wang kas kohaliku patronadi-seltsi wõi wangikodade eest hoolitsewa seltsi kohaliku komitee wõi osakonna (Peterburis ja Moskwas — wangikodade heategetwate komitee) ülewaatuse alla.

Kui eeltähendatud asutused võimaliku ei leia olevat tähtjateelselt wabastatud wangi oma ülewaatuse ja hoole alla wõtta wõi kui wabastatud wangi elukoht wäljaspool seda linna on määratud, kus ta oma nuhtlust taja istus, wõi jälle niifugustes paikades, kus patronadi-seltsid ega wangikodade eest hoolitsewa seltsi komiteed wõi osakonnad tegewad ei ole, siis antakse tähtjateelselt wabastatud wang kuni oma nuhtluse tähtjate kättejõudmiseni kohaliku rahu-, linna- wõi gmmini-kohtuniku wõi femski-ülema ülewaatuse alla.

Seltähendatud ametnikud wõiwad ülewalnimetatud asutustega, töö-abi eest hoolitsewate wõi jälle kihelkonna kuratoriumidega ja muude seltskondliste abiandmise ja heategewuse asutustega kokku leppida, et need tähtjateelselt wabastatud wangi lähema ülewaatuse ja tema eest hoolitsemise oma peale wõtaksiwad.

16. Tähtjateelselt wabastatul on igal ajal õigus eespool (§ 15) tähendatud ametikohti paluda, et need tema üle walwamise ja hoolikandmise mõne teise hooleks annaksiwad.

17. Tähtjateelse wabastamise puhul toimetab wangikoja ülem kõik wabastatawa päralt olewa raha, mis walitsuse asutuses hoiul on, kas ülewalnimetatud hoolitsemise-asutustele wõi ametikohtadele (§ 15).

Seda raha lubatakse tähtjateelselt wabastatule ainult osadena tarwitamiseks wõtta.

18. Kui tähtjateelselt wabastatud wang temale määratud eluasemele on jõudnud, peab ta öö-päewa jooksul selle politseiwalitjuse juurde ilmuma, kelle juurde teda wangikoja ülem enne wabakslaskmist juhatab.

Seltähendatud politseiwalitsus annab tähtjateelselt wabastatud wangi kohalejõudmisest kohe selle asjaga ühenduses olewa asutusele wõi ametikohtale (§ 15) teada.

19. Kogu selle aja jooksul, mis eelnõudelisel wabastatud wang oma nuhtluse tähtjate wabaduses wiibib, ei tohi ta määratud eluasemelt ilma § 15 tähendatud asutuste ja ametikohtade, kelle ülewaatuse alla ta antud, lubata lahkuda, kuna aga need talle iseäranis hädalistel juhusel wõiwad lubada kuuks ajaks eemale minna. Kauem kestwa eemalminemise, niisama ka esialgse eluaseme muutmise luba wõib anda kas kohaliku ringkonnakohtu kreisiltige, wõi seal, kus femski-ülemaid ei ole, see ringkonnakohtus, kelle tegewuse piirkonnas eelnõudelisel wabastatud wang elab.

20. Kui keegi selle aja jooksul, milleks ta eelnõudelisel wabastatud on, seadust rikub ja selle eest kohtu karistuse alla langeb, wõi kui ta nii kõlbmata elab, et see isiklikele ja seltskondlikele julgekorrale kardetaw wõib olla (näituseks: joob, kõlbmata suguelu elab, ümber hulgub, kerjab, langenud isikutega sõbrusteleb jne.) wõi kui ta teisi eelnõudeid, mille täitmine ta wabastamise aluseks on pandud, ei täida, siis wõib tema tähtajaeelset wabadust uuesti wangi-põlweks munta.

Eelnõudeline-tähtajaeelne wabadus muudetakse kohe wangi-põlweks, kui wabastatud selle aja jooksul uuesti kohtu karistuse alla langeb, mis kõrgem on kui arest.

21. Kõigist neist juhistest, kus tähtajaeelselt wabastatud neid eelnõudeid ei täida, mille täitmine tema wabastamise aluseks on pandud, peawad tema üle walwawad ja tema eest hoolitsewad asutused wõi isikud (§ 15), niisama ka kohalik politseiwaliatus kohe kohaliku rahu-, linna- wõi gmini-kohtunikule wõi semski-ülemale sellest teatama. Niisuguste teadete põhjal, mis tarbekorral eeltähendatud ametikohad ise weel wõiwad järel uurida, annawad nad asjast sellele ringkonnakohtule, kelle piirides eelnõudelisel wabastatud wang elab, prokurööri kaudu ühes oma arwanisega teada.

Rahu-, linna- wõi gmini-kohtunikud ja kohalikud semski-ülemad wõiwad nende piirkonnas elawaid tähtajaeelselt wabastatud isikuid, kelle eluwiißid isiklikele ja seltskondlikele julgekorrale hädaohtlikud on, a) estalgelt wahi alla panna ja b) oma isiklike arwanemise järel tähtajaeelse wabastamise lõpetamise kohta ringkonnakohtule ettepanekuid teha.

22. Ringkonnakohus otsustab tähtajaeelse wabastamise eelnõuete rikkumise küsimust just sellesama korra järel, mis juba § 13 eelnõudeliise wabastamise otsustamise kohta temale on ettekirjutatud.

Eelnõudelisel-tähtajaeelselt wabastatud isik, kes oma wabaduse lõpetamise arutamisele kohtuse on ilmunud, wõib suusõnalisel oma kaitsjeks seletust kohtule anda.

Tarbekorral wõib kohus eelnõudelisel-tähtajaeelselt wabastatud isikut, kui ta elukoht kohtu asupaigal on, tema wabaduse lõpetamise küsimuse otsustamiseks seletust andma kutsuda; wabastatud isiku mitteilummine ei takista kohtu tegewust.

23. Kui tähtajaeelselt wabastatud isik § 20 põhjal uuesti istuma pandakse, siis ei arvata wabaduses aratöödetud aega, niisama ka palitseli ülewastuse-aega ja muid kitsendusi (§ 4) tema endisest kustutamata nuhtluse osast maha, waid ta nuhtluse-aja jooks algab uuesti kinnipanemise päewast peale.

24. Kui eelnõudelise wabastamise lõputähtajani see § 20 põhjal mitte ei ole uuesti wangistuseks ümber muudetud, siis arwatakse kohtu poolt määratud nuhtlus täiesti ära istutuks.

II. Wangis istuwate Seaduse (Seaduste Kogu XIV wiik 1890 a. wäljaanne ja 1906 tähendus) § 317 ning 1 ja 2 tähendus tema juurde ja 22 märtsil 1903. a. kinnitatud Nuhtluse Seaduse (Уголовное Уложение) § 23 jagu 3 tulewad mahakustutatuteks arwata.

See seadus on 22 juunil 1909 a. kinnitatud.

—xy.

Teated wäljamaalt.

Omanduse-õigus maja-õorra peale.

Et küll weel meiegi ajal omanduse-õiguses Rooma õiguse põhjused walitsewad, siiski on uuem aeg niisuguseid nähtusi elule kutsunud, mis Rooma õiguse põhjused läbi ära seletada mitte ei lae. Nii näituseks loetakse Rooma õiguse järele maja selle maa osaks, mille peale ta ehitatud on, nii et ehitus tema all olewa maa õigusliht saatuft jagab. Sellega ühenduses seisab ka õigusline ettekujutus, et ehitus maaga lahutamata ühenduses on, niikaugel kui lepingusse astuwad pooled mitte otsekohe teisiti leppinud ei ole, ja et ehitus oma loomu poolest jägamata on. Wiimane ettekujutus põhjeneb selles, et endisel ajal majad ühekordsed oliwad ja et neid sellepärast kordade wiisil jägada wõimata oli. Wiimasel ajal on aga asjaolud suurel wiisil muutunud, iseäranis Amerika Ühisriikides, kus majadesse 20—30 korda mahutatakse. Siin on siis ka komme tekkinud, et kaubanduse ja tööstuse ärid enestele terwed majakorrad omanduseks ostawad. Tuleb

ette, et sarnane „taewakratsija“ ülewalt alla kordade wiisi mitme omaniku päralt on. Sellest tõusewad wäga mitmesugused õigusliised olud, mis endiste seaduste läbi waewalt põhjendada ja seletada lasewad. Huwitaw on iseäranis küsimus, kudas sarnast majakorda panti panna, see on hüpoteegi wõlga tema peale teha. Igatahes on selge, et hüpoteegi raamatud niisugusel kujul, nagu nad praegu meie juures tarwitusel on, sealsete olude kohased mitte ei ole. Kindlaste wõib aga ütelda, et ka Amerikas eneses hüpoteegi raamatud eeltoodud nähtustega walms ei saa, sest et see nähtus ülepea kõige uuema aja sünnitus on.

Adwokatide ja arstide õigus sildi kohta.

Saksamaa üleüldine ja õigusteadline ajakirjandus on wiimasel ajal dieti laialt küsimust harutanud, kas on adwokatil ja arstil õigus, kui ta uude korterisse läheb, oma endiselt majaperemehelt nõuda, et see lubaks uulitsa pool olewa ukse peale silti jätta, mille peal adwokati wõi arsti uus adreß ülesse on täherdatud. Waidlus tõusis Berlinis, Mannheimis ja teistes linnades, kus arstid ja adwokadid majaperemeestelt nõudsiwad, et nad niisugusid siltisid oma majade külge kinnitada lubaksiwad, mis luba aga majaperemehed ei andnud. Nsi läks lõpeks kohtute harutamisele. Berlini maakonna-kohus tunnistas, et majaperemees kohustatud ei ole niisugust arsti nõudmist täitma. Kuid Berlini ametikohus ja Mannheimi maakonna-kohus otsustasiwad selle küsimuse hoopis teisiti, ja nimelt arstide kasuks. Mannheimi kohus tõi oma otsuse põhjendamiseks järgmised seletused. Suurtes linnades on kombedõiguseks saanud, et arstid, adwokadid ja teised ametmehed, kellel alataja laiade rahwahulkadega tegemist on, oma ametisildid majade külge kinnitawad. Majaomanik on kohustatud awaliste kasude pärast adwokatidele, arstidele j. t. lubama, et nad tema maja külge sildid nende adreßidega ja wastuwõtmise-tundidega wälja panewad, ja mitte ainult siis, kui nad tema majas elawad, waid ka teataw aeg pärast seda, kui üüri-leping lõppenud on. Üleüldine kodanline seadus kohustab majaomanikku oma ruumisid üürnikule sellel wiisil tarwitusele andma, kui seda harilik komme ja pruuk nõuab, kuna sarnane sildi wäljapanemine just kombedõiguses põhjeneb. Kohus määras ka selle sildi wäljapanemise õiguse kestwuse pärast üüri-lepingut ära ja nimelt 6 nädalat.

Inglišmaa kohtute waljus.

Inglise ajakirjanduses on wiimasel ajal selle peale tähelepäramist pöörama hakatud, et Inglise kohtud kaebelustele süütegude pärast liig waljusid nuhtlust määravad. Iseäranis rängad karistused saawad wõera waranduse wastu ekstimise eest määratud. Nii nättuseks nuhtlewad kohtud kurjaste kerjajaid ja peawarjuta inimest, kes sügisel aedadest puuwilja warastawad. Nii tõstis Schantonis keegi mõisnik rahukohtuniku ees kaebtust kellegi peale selle eest, et tema aiast puuwilja oldi warastatud. Kohtus sai warastatud wili kaheksa kopika peale hinnatud. Kohus mõistis kaebtusealuse selle eest üheks kuuks parandusemajasse wangi. Teine kohtunik mõistis ühe kerjaja, kes wõera wälja peal 4 naela kartulid wälja oli kaewanud, üheks nädalaks wangi, mille juures kohtunik tunnistas, et süütegu nälja sunnil oli tehtud. Ülepea on Inglise kohtunikud süütegude asjas wõera wara wastu wäga waljud, kuna nad teiste süütegude eest hoopis kergemad karistused määravad. Nii nättuseks peasis mees, kes naisele theekannuga pähe wiskas ja pool tundi aega teda peksis, ainult kerge trahwiga, nimelt 20 rublaga. Meesterahwas, kes suure tee peal ühte tütarlast trehwas ja temast omawoliliselt ümbert kinni hakkata tahtis, sai 10 rublaga trahwitud ja pidi kohtukulud kandma.

Peab küll tunnistama, et Inglise kohtud süütegusid waranduse wastu küllalt waljusti nuhtlewad, kuid kindlasti mitte fiiski nii waljult, kui meie juures, iseäranis Baltimaal. Kui sagedasti ei näe meie rahukohtutes, et keegi, kes mõisa metsast puuhalu ehk peotäis heinu on wõtnud, kuni 3 kuuni wangi mõistetakse, kuna sarnase süüteo eest ülepea kõigewäiksem trahw 1½ kuud wangistust on. Mõne aasta eest oli keegi Tallinna sadamas lahtist puuwilla ühe peotäie korjanud, mille eest teda 1½ kuuks wangi mõisteti. Edasikaebtusel kinnitas rahukogu selle otsuse.

Teated kodumaalt.

Wõru linna omavalitsus.

Wõru linnas peetavate laatade kohta kirjutatakse meile järgmist :

Juba kolmas aasta võetakse Wõrus laatadel müüdavate loomade pealt maksu: nimelt iga hobuse ja lehma pealt 10 kop., sea, põrja, vasika ja lamba pealt 5 kop. Laatade päeval on kõik linnavahid ja straschnikud aegsasti platsis, et loomasi ilma piletiga ei müüdaks. Loomade müümise korral pead nimetatud maksu linnavahile ehk linnakontrolörile äramaksma ja selle eest antakse kviitung, mis peale siis õigus looma müüa on, ja kui looma ära müüd, siis pead ka oma kviitungi ostjale edasi andma. Kviitung on Wene keeles trükitud ja Wõru linna walitsuse poolt määratud põhjustel looma eest maksmise kohustus ülesse tähendatud. Si tahta looma müüja kviitungi eest maksta, siis tasutakse ta kohe politseisse, kus politsei teda maksma sunnib ehk kui müüja seda täita ei tahta, siis trahvitakse teda ja pandakse ta ööks-päewaks 5 ehk 10 kopiku maksmata jätmise pärast aresti ehk jälle kihutatakse teda müüdava loomaga linnast välja! Talupoeg, kes kõike on alandlikult täitma õpetatud, maksab selle maksu enamiste heaga ära, kui et kinni ehk laada ajaks linnast välja minna.

Kui esimesel aastal maksu võeti, siis ei olnud trükituid kviitungi, vaid linnavahid ja straschnikud andsidwad paberi lipaku kviitungi eest. Et aga sellel põhjal mitmesugused seadusewastalised nähtused ilmsile tuliwad ja et kõik raha mitte linna-kassasse ei läinud, siis laskis linnavalitsus kviitungid trükkida, nii et praegu üks pool kviitungi müüjale antakse ja teine pool kordniku kätte jääb, kes seda pärast poole linnavalitsusele ette näitab.

See lugu näitab küllalt, kui korratu ja seadusewastane Wõru linna omavalitsuse tegevus on.

Siin peaksidwad need, kellesse asi puutub, selle kohaseid Senati seletusi oma kaitseks tarwitusele võtma. Need Senati seletused on lühidelt „Seaduse ja Kohtu“ nr. 2-ses ära trükitud. Oleks wast ehk wäga soowitaw, kui Wõru maakonna wallawalitsused omalt poolt

selleks kaasa arvataks, et sarnane seadusevastaline maks ülema walit-
fusse poolt ära saaks kaotatud. Wallawalitfused wõikfiwad selle maksu
wastu wormilist kaebust tõsta, mis kaebtus kubermangu linnaasjade
komisjonile fiske tuleks anda. Lex.

Seitsme aastane protseß.

Tartust kirjutatakse „Wirulasele“: 28 mail oli Tartu I Üle-
mas talurahwakohtus Kudina kogukonna liikmete J. ja K. Tamm'ede
päranduseasi, mis 1902 aastal algas, harutusel. Taluomanik T. furi
ja pärijate — esimese ja teise naise laste — wahel algas kohus; lesk
ndudis talusse toodud kaasaraha ja osajagu, ühtekokku 375 rbl.;
300 sai ta „heaga“ kätte, 75 rbl. pärast mindi kohtusse. Walla-
kohtust algades läks asi Ülemasse talurahwakohtusse, sealt Kaarepere
rahukohutusse, sealt Tartu rahukogusse. Nõudja, kui ka kaebalune
tõiwad tunnistajaid ja dokumenti ette — mõlematel digus: ühel on
saada, teisel ei ole maksta. Asi läks kohtu-uuri ja kätte, kus ta 2^{1/2}
aastat seifis. Siit jälle Tartu rahukogusse, aga selgust ei saadud.
Nõudja andis asja Senatisse, see saatis ta Wõnnu rahukogusse. Siin
mõisteti nõudjale 75 rbl., ja kuigi ta täitmiselehe sai, ei wõinud
wallakohus weelgi raha fiske nõuda. Edasi: Senat muutis Wõnnu
rahukogu otsuse, saatis ta Riia rahukogule läbivaatamiseks, — see
mõistis lesele 80 rubla. Riiaft rändas nõudja täitmiselehega Wõnnu
kaudu Tartusse ja siit wallakohtusse, kes raha pidi fiske nõudma.
Siin leitakse asi weel nii segane olewat, et raha fiske nõuda ei saa.
Wastane toob tunnistusi ette: „Selle summa olen ma juba ära
maksnud.“ Mis muud, kui weel uurida! Kuud ja aastad lähewad...
Et asi weel kohtu kätte anti, see tahab ometi tunnistada, et walla-
kohtus ettetoodud tunnistused diged ei olnud. Täna waatas fiis
Tartu I talurahwakohus jälle seda asja. Wastane katsub seletada, et
temal ikka digus on, kuid tema seletused on segased. Kohus kinni-
tas otsuse, mille järele lesele 80 rbl. mõisteti.

Nüüd oleks huwitaw teada saada, kui palju läks see protseß
maksma. Kahtlemata paniwad mõlemad pooled, niihästi nõudja kui
ka kohtja, rohkem juurde, kui nõutaw summa wälja teeb.

Karistus-salgad ja kahjutasu. — Kas on wõimalik ka-
ristuse-salgade poolt tehtud kahju tagasi nõuda, kui harilik kohus ka-

ristatava kohta mingit süüdi ei ole leidnud? — seda küsimust tuleb wististe weel tsiviil-kohtutel otsustada. Selle asja kohta kirjutatakse ajalehtedele Läänemaalt:

„Mõni aasta tagasi, karistuse salkade tegevuse ajal, saidad Wi-gala ja Welise wallas mitukümmend meest raskete karistatud. Neile anti 200 kuni 400 kepihoopi. Siis wiidi nad wangi paranduse alla. Pikaldase wangistamise järele mõistis kohus kangelt suurema hulga nendest wabaks, sest et nad süüta leiti olemat. Ainult wiis Walgu meest saidad kohtu karistust, sest et neil leidis kohus süüdi olemat. Õigeks mõistetud mehed andsidwad minewal augustikuul adwokadi läbi kaebtuse Palatisse (?), et süüta kannatamise, terwise kaotamise ja muu saadud kahju wastu õigust nõuda. Sentiajani on kaebajad mitu korda oma adwokadi käest asja seisukorda järele pärinud, aga see on neile ikka kostnud, tema ei wõida midagi teha. Tema katsed, asja seaduslikusse käigusse wiia, ei leidwat mingit tagajärge.

Niisamuti tõstiwad wiis Welise walla meest, kellede majad rahutuste ajal maha põletati, 1907 aastal Palatis kaebtuse. Ka nende adwokat seletab neile, ta ei wõiwat nende asjus midagi teha; asja ei wõetawot ette. Tulekahjuselts, kus karistuse-salkade poolt ärapõletatud majad kiirnitatud oliwad, ei maksja ka milgi tingimisel kopikat; ta seletab, et nõudjatel olla majade põletaja teada, ja kui lugu nõnda, siis olla selts wastutamisest waba.“ („Wirul.“)

„**Wallawaeste**“ ülespidamine. — Ajalehtede teatel on Wallitsew Senat hiljuti selle kohta ühe tähtsa otsuse teinud, mis „wallawaeste“ asju terawalt puudutab. Nimelt oli üks Kuuramaa wallawalitsus kubermangu talurahwa asjade komisjoni otsuse peale, milles walda kohustati ühte oma waest üles pidama, Senatise edasi kaebanud, seletades, et tähendatud waesel wennad ja ded olemat, kes teda toita wõiwat. Et senatorite ja Sisemiste asjade ministri abilise arwanised selles asjas lahku läkswad, siis läks asi otsustamiseks Senati 1 departemangusse. Nüüd on Senat seletanud, et endine seadus, mille järele ka wennad ja ded oma sugulase eest hoolt kandma pidiwad, 1866 a. 11 juuni seaduse läbi ümber on liikatud ja niisugune kohustus ainult sugulaste peal ülespidisel ja alaspidisel joonel seisab, mille põhjal Senat otsustas, wallawalitsuse edasikaebtust tähelepanemata jätta.